

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теоретико-прагматичні аспекти етнолінгвістики

Освітньо-професійна програма *Середня освіта (Українська мова і література) другого магістерського рівня вищої освіти)*

Спеціальність *014 Середня освіта*

Галузь знань *01 Освіта / Педагогіка*

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 27 серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Теоретико-прагматичні аспекти етнолінгвістики
Викладач (-і)	Володимир Барчук
Контактний тел. викладача	(0342) 59 60 78
E-mail викладача	wolmyr@i.ua
Формат дисципліни	Очна
Обсяг дисципліни	3 кр. ЄКТС
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua
Консультації	Пн. 13.30-15.00
2. Анотація до курсу	
<p>Курс „Теоретико-прагматичні аспекти етнолінгвістики” покликаний ознайомити магістрів із новою лінгвістичною парадигмою зі сфери когнітивної лінгвістики – етнолінгвістикою. У центрі мовної діяльності перебуває мовна особистість, вона є виразником культури людини і етносу, її зміст та структура визначають етнічно забарвлену мовну діяльність. Характеристика мовної діяльності здійснена через антропоцентричний та етнологічний підходи, а також з погляду прагматичних чинників суспільної комунікації. Структура мовної особистості визначає її комунікативну поведінку, етномовні маркери, світоглядне підложжя. Сучасне інформаційне суспільство визначає трансформацію етномовної особистості, ставить виклики, які необхідно враховувати в освітній і виховній діяльності. Курс покликаний дати знання про формування та розвиток мовної особистості як носія етнокультурних знань.</p> <p>Ключові поняття: етнолінгвістика, етномовна особистість, міфологеми, символи, концепти, меми.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Дати знання про етнолінгвістичну парадигму знань. Засвоїти основні теоретичні засади етнолінгвістики, її прагматичний аспект, основні терміни і поняття. Диференціювати ключові етнолінгвістичні одиниці. Вивчити систему етнолінгвістичних одиниць української мови, прагматичний аспект їхнього функціонування в соціумі.</p>	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>КК. Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми в процесі професійної діяльності у галузі освіти та науки (лінгвістики, літературознавства, методики викладання) або навчання, що передбачає проведення досліджень та впровадження інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.</p> <p>Загальні компетентності: ЗК 1.Здатність застосовувати знання у процесі професійної діяльності у закладах освіти різних рівнів акредитації. ЗК 3. Здатність до пошуку, оволодіння сучасними знаннями та інформаційними технологіями. ЗК 4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії і реалізації її у професійній діяльності. ЗК 5. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації, вміння знаходити оптимальні рішення, проявляти креативність та лідерство, працювати в команді. ЗК 6. Вміння діагностувати проблеми в галузі освіти, знаходити компромісні рішення та</p>	

брати відповідальність за їх втілення, бути самокритичним.

ЗК 9. Здатність вільно і грамотно усно та письмово спілкуватися державною українською мовою та володіти іноземною мовою.

ЗК 10. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультуральність, дотримуватися гендерної рівності, зважати на права людей з особливими потребами.

ЗК 11. Здатність планувати свій час, працювати автономно і самостійно.

Фахові (спеціальні) компетентності:

ФК 1. Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практик української мови і літератури в освітніх закладах різних рівнів акредитації.

ФК 2. Уміння застосовувати теоретичні та практичні знання з мовознавчих, літературознавчих, психолого-педагогічних дисциплін, використовувати сучасні методики і технології навчання у закладах освіти.

ФК 3. Уміння враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти, організувати комунікацію, забезпечувати рівноправну, доброзичливу атмосферу, що сприяє навчанню, незалежно від соціально-культурних, економічних, гендерних особливостей учасників освітнього процесу.

ФК 4. Здатність розуміти тенденції в науці та освіті; готовність до впровадження та обміну передовим досвідом та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань..

ФК 7. Здатність проводити фахово орієнтовані наукові дослідження, брати участь у різних формах наукової комунікації.

ФК 9. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень студентів та учнів з української мови та літератури; аналізувати особливості сприйняття та засвоєння ними навчальної інформації з метою корекції й оптимізації навчально-виховного процесу.

ФК 10. Здатність до застосування знань, умінь і навичок із циклу професійно-наукових дисциплін, володіння мовознавчими і літературознавчими термінами та поняттями, застосування їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів.

ФК 12. Здатність до усвідомлення національно-світоглядного, художньо-виховного, творчо-розвивального потенціалу мови та словесного мистецтва, уміння враховувати національні, етнічні, регіональні особливості в процесі навчання, формувати національно-свідому особистість.

ФК 13. Здатність дотримуватись принципів академічної доброчесності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати українську мову як державну в усіх сферах суспільного життя, зокрема у професійному спілкуванні.

ПРН 2. Усвідомлювати специфіку предметної області та розуміти особливості професійної діяльності, взаємозв'язки філологічної науки з іншими галузями науки і практики.

ПРН 3. Володіти методами та формами викладання української мови та літератури у вищій школі; розуміти основні функції та завдання педагогіки і психології вищої школи.

ПРН 4. Здійснювати лінгвістичний та літературознавчий аналіз текстів різних стилів і жанрів, інтерпретувати мовно-літературні процеси.

ПРН 5. Уміти організувати та проводити науково-педагогічні дослідження, представляти їх результати у письмовій та усній формах, представляти результати досліджень у публікаціях, кваліфікаційних роботах, узагальнювати емпіричні дані, робити умовиводи та формулювати висновки.

ПРН 6. Застосовувати сучасні та інноваційні технології для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження.

ПРН 9. Володіти комунікативною мовленнєвою компетентністю української та іноземної мови задля ефективної міжкультурної комунікації та підвищення професійного рівня.

ПРН 10. Володіти критичним мисленням, творчо використовувати різні теорії і досвід (вітчизняний і закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань.

ПРН 13. Здатність до самостійного та автономного навчання упродовж життя на основі власної траєкторії розвитку.

ПРН 14. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			12		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			18		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
3-й	Українська мова і література	другий	основний		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Етнолінгвістика як мовознавча наука.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом
			Реферат.	20%	Згідно із темою
Тема 2. Теоретико-методологічні засади етнолінгвістики. Прагматичний аспект етнолінгвістики.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом
			Реферат.	20%	Згідно із темою.
Тема 3. Сакральні одиниці етномовної особистості: міфологеми. Українські міфологеми.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом
			Реферат.	20%	Згідно із темою.
Тема 4. Сакральні одиниці етномовної особистості: символи. Українські символи.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом
			Реферат.	20%	Згідно із темою.
Тема 5. Сакральні і профанні аспекти концептосфери. Народні і літературні концепти.	Лекція	Згідно з планом	Усна відповідь.	30%	За розкладом
			Реферат	20%	Згідно із темою.
Тема 6. Профанні компоненти етномовної особистості:	Лекція	Згідно із планом	Усна відповідь	30%	За розкладом

меми. Універсальні і національні меми.			Реферат	20%	Згідно з темою.	із
---	--	--	---------	-----	-----------------	----

Теми практичних занять

	Назва теми	Кількість Годин
1	Етнолінгвістика як мовознавча наука. Основні етнолінгвістичні поняття	2
2	Теоретико-методологічні засади етнолінгвістики. Прагматичні аспекти етнолінгвістики. Методологія дослідження етномовного та етнокультурного компонента в структурі мовних одиниць.	2
3	Міфологема в системі етнолінгвістичних знань. Сакральний зміст міфологеми. Структура називальних та дескриптивних міфологем. Вселюдські та національні міфологеми. Українські міфологеми.	2
4	Символи. Етнічний аспект символів. Сакральне у символах. Структура символу. Універсальні символи. Християнські символи.	2
5	Українські символи у фольклорі. Символіка українських казок. Авторська символіка української літератури. К.р.	2
6	Поняття концепту. Структура концепту. Сакральне і профанне у концепті. Концептосфера сучасного українця, її компоненти. Етнокультурне у концептах.	2
7	Система концептуальної моделі світу у фольклорі. Концепти авторського українського дискурсу. Взаємодія та протиставлення концептів в українському етномовному просторі.	2
8	Поняття мема. Роль мема в інформаційному суспільстві. Мем як культурологічна та етнолінгвістична одиниця. Конструктивні і деструктивні меми. Універсальні меми. Роль мема у зміні структури етномовної особистості.	2
9	Українські світоглядні та житейські меми. Меми у формування суспільних стереотипів і забобонів. Меметика у формуванні громадянського суспільства. Залікова к.р.	2

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється у таких вимірах: 100 балів – університетська шкала; шкала ECTS; національна шкала – чотирибальна із відповідними визначеннями (відмінно, добре, задовільно, незадовільно). Структура оцінки: екзаменаційна робота – 50%; усні відповіді – 30%; реферат – 20%.
Вимоги до письмової роботи	Контрольна робота має правильно (концептуально обґрунтовано) висвітлити 50+1% обсягу матеріалу.
Семінарські заняття	Оцінювання за п'ятибальною шкалою.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих завдань і форм роботи, отримання з кожного позитивної оцінки (п'ятибальна шкала), а також сумарної кількості балів не менше 50 за практичний курс (стобальна шкала).

7. Політика курсу

Фаховість, професійність, фахова та загальна етика, чесність, об'єктивність, морально-етичне підґрунтя професійної мотивації, толерантність.
Жодні форми порушення академічної недоброчесності не толеруються. У випадку таких порушень реагування згідно із Положенням 1 (про запобігання академічному плагиату) і Положенням 2 (про Комісію з питань етики та академічної доброчесності).

8. Рекомендована література

- Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.:1998. – 896 с.
- Барчук В. Сакральне і профанне в концептуалізації часу: лексико-семантичний аспект // Прикарпатський вісник НТШ „Слово”. – Івано-Франківськ, 2014. – Вип. 2 (26). – С. 9-16.
- Барчук В. Культурологічний аспект етнолінгвістики // Прикарпатський вісник НТШ „Слово”. – Івано-Франківськ, 2018. – Вип. 3 (47). – С. 73-85.
- Барчук В. Про деякі суспільні мему сучасних українців // Українознавчі студії. – Івано-Франківськ, 2018. – №.19. – С. 32-40.
- Барчук В. Десакралізація ключових концептів у сучасному суспільному мовленні // „Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс: збірник наукових праць. – Чернівці, 2019. – Вип.22 (821). – С 58-63.
- Бартминский Е. Языковой образ мира : очерки по этнолингвистике / Ежи Бартминский. – М. : Индрик, 2005. – 528 с.
- Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Флорій Сергійович Бацевич. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. – 342 с.
- Блумфилд 2002 – Блумфилд Л. Язык / Л. Блумфилд ; пер. с англ. – [2-е изд.]. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 608 с.
- Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / Богдан Світлана Калениківна. – К.: „Рідна мова”, 1998. – 476 с
- Воркачев С. Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании / С. Г. Воркачев // Филологические науки. – 2001. – № 1. – С. 64–72.
- Воробьев В.В. Лингвокультурология (теория и методы) : монография / В.В.Воробьев. – М.: Изд-во Рос.ун-та дружбы народов, 1997. – 331с.
- Єрмоленко С.С. Мова в культурі народу / С.С. Єрмоленко, Т.А.Харитоновна, О.Б. Ткаченко, Г.М. Яворська // Мовознавство. – 1998. – №4–5. –С.3 –13.
- Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу : [монографія] / І.О. Голубовська . – [2-е вид., випр. і доп.]. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
- Гумбольдт фон В. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1985. – 452 с.
- Жайворонок В.В. Слово в етнологічному контексті / В.В.Жайворонок// Мовознавство. – 1996. – №1. – С.7–14.
- Жайворонок В.В. Знаки української культури: словник-довідник / В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. – 703 с.
- Кононенко В.І. Національно-мовна картина світу. Зіставний аспект (на матеріалі української та російської мови) / В.І.Кононенко// Мовознавство. – 1996. – №6. – С. 39– 46.
- Кононенко В.І. Концепти українського дискурсу. – Київ; Івано-Франківськ, 2002.
- Кононенко В.І. Символи української мови. – Івано-Франківськ, 1996.
- Маслова В.А. Введение в лингвокультурологию : учебное пособие / В.А.Маслова. – М. : Наследие, 1997. –208с.
- Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу / Іларіон Митрополит. – К.: АТ „Обереги”, 1991. – 424 с.
- Мусієнко В.П. Українська етнографічна лексика: ідентифікація та типологія // Мовознавство. – 2006. –№2–3. – С.130 – 136.
- Потебня О.О. Актуальні питання мови та культури : зб. наук. праць / Ред. кол. : Б.М.Ажнюк, В.М.Бріцин [та ін.]. – К., 2004. –368с.
- Потебня А. А. Мысль и язык/ А. А. Потебня. – К.: СИНТО, 1993. – 192 с.

Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Перевод с англ. ; под ред. А.Е.Кубряка. –М., 1993. – 614с.

Скаб М. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери : монографія / Марія Скаб ; М-во освіти і науки України, Чернівецький нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2008. - 559 с.

Степанов Ю.С. Концепты. Тонкая пленка цивилизации. – М.: Языки славянских культур, 2007. – 248 с.

Телия В.Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспект / В.Н.Телияю – М., 1991. –С. 221.

Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / С.Г.Тер-Минасова. – М., 2000. – 262 с.

Толстой Н.И. Избранные труды [Электронный ресурс] / Никита Ильич Толстой. – М. : Языки русской культуры, 1997. – Т. 1. – Режим доступа : <http://search.rsl.ru/ru/catalog/record/562538>

Українська культура /пор. С. В. Ульяновська. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.

Armstrong V. G. Sociolinguistic interference and intercultural coorientation / V. G. Armstrong // Human Communication research. – Cambridge : Cambridge University Press, July, 2001. – №3, Vol. 27. – P. 350-381.

Palmer Gary B. Toward a Theory of Cultural Linguistics / Gary B. Palmer. – Texas: Texas University Press, 1996. – 348 P.

Sharifian F. Cultural Conceptualisations and Language: Theoretical Framework and Applications / F. Sharifian. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2011. – 238 P.

Wierzbicka Anna. Semantics, Culture, and Cognition: Universal human concepts in culture-specific configuration / Anna Wierzbicka. – New York: Oxford University Press, 584 P.

Whorf B.L. Language, Thought, and Reality. Selected writings of Benjamin Lee Whorf / B.L. Whorf. – Technology Press of Massachusetts Institute of Technology. – 278 p.

Викладач :

В. Барчук